

Antibiotica is uit de stal te houden

Steeds meer melkveehouders ontdekken dat hun koeien gezonder blijven met kruidenrijk gras. Maar ook met kruidenextracten en drankjes met goede bacteriën is antibiotica uit de stal te houden.

Theo Klein

Leeuwarden | Het klinkt ongelooflijk: de biggen van een varkensboer groeiden moeizaam ondanks antibioticagebruik. Op aanraden van zijn veearts gebruikte hij voortaan bij snottende biggen Bio-Even, een mengsel van mieren- en citroenzuur en extracten van kamille, weegbree, tijm en zonnedauw. Aangevuld met een kruidenmengsel door het voer met onder andere oregano is het resultaat verbluffend, meldt het blad *Wageningen World*. De twaalf gram antibiotica die de varkenshouder eerst per dier gaf kon achterwege blijven, en er zit bovendien meer vlees aan de varkens.

Maria Groot, dierenarts en onderzoeker bij het aan Wageningen UR verbonden instituut voor voedselveiligheid RIKILT, is over zo'n resultaat niet verbaasd. Uit haar onderzoeken blijkt dat door op tijd kruidenmiddelen en andere natuurproducten in te zetten het gebruik van antibiotica in veel gevallen is te voorkomen. „Kruiden in het gras en goede bacteriën verhogen de weerstand van de dieren en verbeteren hun zelfgenezend vermogen. Een boer die dat goed toepast houdt zijn dieren gezond en voorkomt het gebruik van antibiotica.”

Zij is een van de auteurs van de zogeheten Stalboekjes (zie kader). Daar in staat per aandoening aangegeven met welke natuurlijke middelen dieren gezond zijn te houden of te ondersteunen bij het herstel.

De in de Stalboekjes gepropageerde kruiden- en plantenextracten vallen niet onder de homeopathie, vertelt Groot. „De gedachte achter homeopathie is in geval van diarree een sterke verdunning toe te dienen van een diarreebevorderend middel. Het lichaam wordt dan geprikkeld om hierop te reageren. Wij schrijven bij diarree een stoppend middel voor.”

Veel boeren gebruiken volgens haar onbewust natuurproducten. „Bij lezingen voor melkveehouders vraag ik wel eens wie er natuurlijke

producten gebruikt. Dan gaan er een paar vingers de lucht in. Vraag ik 'wie gebruikt er mintzalf?' dan steken ze bijna allemaal hun hand op. Dat is ook een natuurproduct, maar al zo ingeburgerd dat ze dat niet als zodanig beschouwen.”

De zoektocht naar vervangers voor antibiotica kwam een aantal jaren geleden in een stroomversnelling. Door grootschalig gebruik van antibiotica in de veehouderij bleken bacteriën steeds resistenter te worden, met alle risico's voor de volksgeneeskunde. De overheid heeft het gebruik aan strengere regels onderworpen. Dit jaar moet het antibioticagebruik 70 procent minder zijn dan in 2009.

Bij Ecostyle in Appelscha, specialist in milieuvriendelijke en ecologisch verantwoorde producten, nam

In de agrarische opleidingen en de veeartsopleiding is geen onderwijs in kruiden

door deze eisen de vraag naar vervangers voor antibiotica fors toe, vertelt marketingmedewerker Gatske Schram.

Inmiddels gebruikt ruim 40 procent van de melkveehouders natuurlijke middelen ter vervanging van antibiotica, blijkt uit een onderzoek uit 2014.

Verrassend genoeg grijpen vooral de grotere gangbare melkveehouders naar de alternatieven. Schram: „Om met succes natuurproducten toe te passen moet het management goed op orde zijn. Veehouders met bijvoorbeeld melkrobots kunnen constant de melkkwaliteit in de gaten houden. Die zien aan de melk in een vroeg stadium of een koe risico

Veehouders die met een melkrobot werken kunnen de melkkwaliteit constant in de gaten houden en op tijd ingrijpen om uierontsteking in een vroeg stadium aan te pakken zonder antibiotica. Foto: ANP

loopt op uierontsteking. Bij de eerste tekenen kun je een natuurproduct geven dat de ontsteking remt. Vroeger wachtte de boer tot de ontsteking overwaaid of toch doorzette. In het laatste geval kreeg de koe antibiotica. Dat werkte prima, maar de melk kon een tijd niet verkocht worden. Daar heb je geen last van bij het gebruik van natuurlijke producten.”

Populair zijn onder andere knoflookpreparaten tegen ontstekingen. Het populairste product is pyrogenium, een op slangengif gebaseerd homeopatisch middel tegen uierontsteking. Ruim de helft van de melkveehouders met meer dan honderd koeien gebruikt het. En het werkt echt, aldus Schram. „Daar is gedegen onderzoek naar gedaan. De koeien met een dreigende uierontsteking reageerden er net zo goed op als op antibiotica.”

Dat koeien van kruidenrijk gras meer weerstand krijgen was bij boeren van oudsher bekend, stelt Schram. „Met de komst van raaigras steeg de melkproductie, dus verdwenen de oude weides. Werd een koe ziek dan was er antibiotica. Nu dat aan banden wordt gelegd grijpt men terug naar oude kennis.”

Toch zal de veehouderij ondanks de vele alternatieven volgens Schram niet geheel zonder antibiotica kunnen. „Er zullen altijd ziektes zijn die alleen met antibiotica zijn te bestrijden. Maar met natuurlijke producten is het antibioticage-

bruik wel fors terug te dringen.”

Anders dan bij medicijnen ontbreken harde wetenschappelijke bewijzen voor de werkzaamheid van kruiden en bacteriën. Niet zo vreemd, vindt Maria Groot: „De werkzaamheid van de kruiden en planten uit de Stalboekjes blijkt uit de praktijk. Om ze als medicijn te laten registreren is niet alleen lang en duur wetenschappelijk onderzoek nodig, maar zijn ook hoge kosten verbonden. Patent erop aanvragen valt ook niet mee omdat het natuurproducten zijn.”

De diervoederindustrie heeft de voordelen van geneeskrachtige kruiden volgens Groot ook ontdekt. „Die heeft het ook door. In veel diervoeders zitten inmiddels dergelijke toe-

voegingen, terwijl tot 2006 antibiotica vaak standaard door het voer zat.”

Om de nieuwe inzichten rond vervangende middelen voor antibiotica breder bekend te maken is voorlichting en onderwijs nodig, vinden zowel Ecostyle als Groot. Sinds dit jaar bezoekt Ecostyle dierenartsen om ze op dit gebied bij te spijkeren. Naast de Stalboekjes wil Groot ook het onderwijs bereiken. Groot: „In de agrarische opleidingen aan het mbo en hbo en de veeartsopleiding is geen onderwijs in kruiden. We hebben nu wel op dit gebied contact met Van Hall Larenstein en er is een onderwijsmodule voor het hoger agrarisch onderwijs samengesteld, die online beschikbaar is.”

Stalboekjes

Gezond vee zonder antibiotica

De eerste Stalboekjes verschenen in 2009 en waren in eerste instantie bedoeld voor biologische boeren. Inmiddels zijn er met het oog op het terugdringen van antibioticagebruik ook versies verschenen voor gangbare veehouders. In de uitgaven is per aandoening aangegeven welke natuurlijke middelen kunnen worden gebruikt. Daarnaast gaan de boeken ook in op de weten-

schappelijke onderbouwing van diverse natuurlijke middelen. De boeken, voor pluimvee, varkens, vleeskalveren en rundvee en melkvee, worden regelmatig herzien. Eind dit jaar verschijnt de nieuwste versie voor melkveehouders. Zowel de stalboekjes als de onderwijsmodule zijn terug te vinden op www.fyto.v.nl. Veehouders kunnen de gedrukte boekjes ook gratis aanvragen.

De wereld is groter dan Fryslân alleen

Column

Baukeliën Koopmans

Is het niet erg simpel om te voldoen aan de criteria voor een fairtradebedrijf? Stelt dat wel wat voor? Wat levert dat ons op? Deze reacties stonden op de Facebook-pagina van de gemeente Súdwest-Fryslân. De gemeente riep bedrijven op mee te doen aan hun campagne Fairtrade Gemeente.

De gemeente Súdwest-Fryslân wil, in navolging van het Bildt, Tytsjerksteradiel, Ooststellingwerf, Weststellingwerf en Smalingerland, een fairtradegemeente worden. Afgelopen maanden trokken medewerkers en vrijwilligers alles uit de kast om binnen *no time* te kunnen voldoen aan de landelijke criteria om deze titel te mogen dragen.

Steeds meer gemeenten vinden eerlijke handel belangrijk. Het is namelijk een eenvoudige manier om een grote bijdrage te leveren aan het verbeteren van de situatie van boeren, werknemers en producenten in ontwikkelingslanden.

Voor het krijgen van de titel fair trade is het vooral van belang dat er draagvlak en aandacht is voor eerlijke handel en dat veel bedrijven en maatschappelijke organisaties actief meedoen aan de campagne. Dit kunnen ze doen door een aantal fairtradeproducten te gebruiken en dat ook kenbaar te maken.

Per branche verschillen de criteria. Een supermarkt moet veel verschillende producten verkopen, een

school moet vooral aandacht besteden aan eerlijke handel en een huisartsenpraktijk kan volstaan met het drinken van fairtradekoffie en -thee.

In dat laatste geval kun je misschien zeggen dat de criteria weinig voorstellen, maar het doel is wel bereikt.

Het doel van de campagne is namelijk niet dat het uiterste gevraagd wordt van een bedrijf of organisatie, maar dat men nadenkt over eerlijke handel en een start maakt met gebruiken of verkopen van fairtradeproducten.

In Tytsjerksteradiel zijn we al vier jaar fairtradegemeente en mijn ervaring is dat bedrijven die meedoen, steeds vaker en meer verschillende soorten fairtradeproducten gebruiken. Want er zijn natuurlijk veel meer fairtradeproducten verkrijgbaar dan alleen koffie en thee!

Een betere verdeling van welvaart zorgt voor meer vrede en internationale veiligheid

Door de insteek te kiezen van het betrekken van bedrijven en organisaties komen steeds meer mensen in aanraking met deze producten. En nu ben ik natuurlijk besmet met het 'fairtrade-virus', maar ik waar-

deer het altijd zeer als ik ergens kom en er wordt fairtradekoffie geschonken.

Ik vind het een signaal dat mensen verder kijken dan hun eigen neus lang is en dat de wereld groter is dan Fryslân alleen. Meer dan een goed gevoel levert het ons dus nu misschien niet op, maar het hoeft toch niet altijd te gaan om wat iets ons oplevert?

Overigens zorgt een betere verdeling van welvaart voor meer vrede en internationale veiligheid, iets waar wij wel direct wat aan hebben.

Wij hebben het hier ontzettend goed, het minste wat we kunnen doen is ervoor zorgen dat er nergens ter wereld iemand wordt uitgebuit vanwege onze consumptiebehoefte. Als wij hierop invloed kunnen uitoefenen, door bewust fairtradeproducten te kopen, dan is dat niet te veel gevraagd, toch?